

Меншік иесі және баспагер:
«Қазақстан Республикасының
Заңнама институты» ММ
2006 жылдан бастап шығады
Журналдың материалдары
www.iz.adilet.gov.kz

сайтында орналастырылған
Заң ғылымдары бойынша
диссертациялардың негізгі ғылыми
нәтижелерін жариялауға арналған
басылымдар тізіліміне енгізілген
(ҚР БҒМ БҒСБК 30.05.2013 ж.
№894 бұйрығы)

Редакциялық кеңес құрамы

Түкиев А.С. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан) – (төраға)
Абайділдинов Е.М. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Абызов Р.М. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Белых В.С. – з.ғ.д. (Екатеринбург,
Ресей)
Губин Е.П. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Борчашвили И.Ш. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Мельник Р.С. – з.ғ.д. (Киев, Украина)
Моисеев А.А. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Муромцев Г.И. – з.ғ.д. (Мәскеу, Ресей)
Рахметов С.М. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Малиновский В.А. – з.ғ.д. (Астана,
Қазақстан)
Шерубай Құрманбайұлы – ф.ғ.д.
(Астана, Қазақстан)

Редакциялық алқа құрамы

Құлжабаева Ж.О. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан) – (төраға)
Абылайұлы А. – PhD (Астана,
Қазақстан)
Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)
Айымбетов М.А. – ҚР еңбек сіңірген
мәдениет қайраткері (Астана,
Қазақстан)
Байниязова З.С. – з.ғ.к. (Саратов,
Ресей)
Досмырза Д.Д. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Дүйсенов Е.А. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Қанатов А.Қ. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Қоныс В.Т. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)
Маммадов У.Ю. – з.ғ.к. (Казан, Ресей)
Мырзаева Ш.Р. (Астана, Қазақстан)
Рахымбердин К.Х. – з.ғ.д. (Өскемен,
Қазақстан)
Свободный Ф.К. – з.ғ.к. (Барнаул,
Ресей)
Тегізбекова Ж.Ч. – з.ғ.к. (Бишкек,
Қыргызстан)
Тілембаева Ж.О. – з.ғ.к. (Астана,
Қазақстан)

Журнал редакциясы

Колтубаева Г.Б.
Ермек А.Б.
Жұмагелдина Б.Ж.
Байленова А.Қ.
Сақтағанов Ә.Ғ.

Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі Ақпарат
және мұрағат комитетінің
БАҚ есепке қою туралы куәлігі
№ 11219-Ж 15.11.2010 ж.
(Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмірі
мен мерзімі №6592-Ж. 07.09.2005 ж.)

Мекен-жайы:

Қазақстан Республикасы,
010000, Астана қ., Мәңгілік ел даңғ.,
8 үй
тел.: 8(7172)74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com
www.iz.adilet.gov.kz

МАЗМҰНЫ

Редакция бағанасы	8
Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің жиырма бес жылдығы декларациясы, 2016 жылғы 23 қараша	14
«Жаршының» мұрағат беттері	
М.Т. БАЙМАХАНОВ Заң шығармашылығына және заңнаманы жүйелеуге кешенді тәсілдердің қажеттілігі туралы (ҚР ЗИ жаршысы, №1-2006, 8-12 б.)	21
Ж.О. ТІЛЕМБАЕВА Академик М.Т. Баймахановтың заң шығармашылығына және заңнаманы жүйелеуге тұжырымдамалық тәсілдері	25
Конституциялық және әкімшілік құқық	
С.Т. ӘЛІБЕКОВ Қазақстан тәуелсіздігінің құқықтық парадиг- масын қалыптастыру мәселесіне	36
Р.А. ПОДОПРИГОРА Қазақстан Республикасының әкімшілік құқығы мен әкімшілік заңнамасының тәуелсіздік жылдарындағы да- муы	43
Н.А. БИЕКЕНОВ, Т.С. СӘЛКЕБАЕВ Жергілікті по- лиция қызметін ұйымдастыру және оның қызметінің кейбір тұжырымдамалық мәселелері	50
С.Ж. ӘБДІРАХМАНОВА Қазақстан Республикасындағы адвокаттық қызметті жетілдіру	56
Азаматтық, азаматтық процестік құқық	
М.К. СҮЛЕЙМЕНОВ Меншік құқығы, заңды тұлға және шарттық міндеттеме азаматтық құқықтың негізгі институттары ретінде: жиырма бес жыл дамуы	64
В.С. БЕЛЫХ (Екатеринбург қ., РФ) Англияның әділдік құқығы бойынша қорғану құралдары	75
В.Т. ҚОНЫС Қазақстан Республикасы Азаматтық процестік кодексіні жетілдірудің кейбір проблемалары мен перспективалары ту- ралы	84
И.Қ. ЕЛЕУСІЗОВА, Д.М. ТҰРЛЫБЕК Шет елдердің мемлекеттік кәсіпорындар және жария компаниялар саласындағы заңнамасын салыстырмалы талдауы	92
Қылмыстық құқық және қылмыстық процесс	
Р.Т. НҰРТАЕВ, А.Қ. ҚАНАТОВ Қазіргі заманғы Қазақстанның қылмыстық саясатының өзекті проблемалары	102
Н.А. САРТАЕВА Қазақстан Республикасының қылмыстық заңының 25 жылдық жолы: Мемлекеттік Тәуелсіздік жарияланғанынан бастап қазіргі заманға дейін	110
С.М. РАХМЕТОВ Қылмыстық теріс қылықтың және әкімшілік құқық бұзушылықтар мен қылмыстардың аражігін ажырату пробле- малары	118
А.Н. АХПАНОВ, А.Л. ХАН Қазақстан Республикасының қылмыстық процесінде ашық және жасырын тергеу әрекеттерін са- лыстыру туралы	124
Халықаралық құқық және салыстырмалы құқықтану	
М.А. SARSEMBAYEV International cooperation of Kazakhstan AIC with WTO, FAO, OECD, EU during the 25-year of sovereign development of the Republic (Қазақстанның АОК Республиканың 25 жылдық егеменді дамуы кезеңіндегі ДСҰ-мен, ФАО-мен, ЭЫДҰ- мен, ЕО-мен ынтымақтастығы)	133
D. DOSMYRZA, A. KANATOV Comparative law analysis of legislative regulation of law enforcement activity in Turkey and Kazakhstan (Түркияның және Қазақстанның құқық қорғау қызметін заңнамалық реттеудің салыстырмалы-құқықтық талдауы)	140
А.М. СӘРСЕНОВ (Мәскеу қ., РФ) Еуразиялық экономикалық одақты құрудың құқықтық негіздері	148
Е.М. АБАЙДІЛДИНОВ, А.Ж. САҒИДАН, А.С. ИРЖАНОВ, А.А. КӘРІБАЕВА, А. АБЫЛАЙҰЛЫ ЭЫДҰ елдерінің стандарт- тарына өту аясында Қазақстан Республикасында зияткерлік меншік саласындағы ұйымдастырушылық-құқықтық негіздерді жетілдірудің кейбір аспектілері (Талдамалық шолу)	158

Құқықтық мониторинг

Т.С. САФАРОВА Құқықтық және тақырыптық (функционалды) мониторингтері арақатынасының кейбір мәселелері.....	169
Е.З. БЕКБАЕВ, А.Б. ЕСІМОВА «Мемлекеттік мүлік туралы» Қазақстан Республикасының Заңы және ауқымды жекешелендіру мәселелері.....	174
Г.Б. ҚЫСЫҚОВА Мемлекеттік сатып алуға қатысушылардың заңнаманы іске асыруының кейбір мәселелері.....	180
А. KAZBAYEVA Justification for construction code development and adoption (legal monitoring results) in the Republic of Kazakhstan (Қазақстан Республикасында Құрылыс кодексін әзірлеу мен қабылдаудың негіздемесі (Құқықтық мониторингтің нәтижелері).....	188

Мемлекеттік тілдегі заң шығармашылығы практикасынан

Н.М. ПРИМАШЕВ Ұлттық құқықтың қазақ тіліндегі лексика қорының генезисі.....	194
М.А. АЙЫМБЕТОВ Ел егемендігі және тіл.....	198

Шетелдік тәжірибе (Минск қ., Беларусь Республикасы)

С.М. СИВЕЦ Қазіргі кезеңдегі Беларусь Республикасының әлеуметтік саясатын жүргізу тиімділігін арттыру стратегиясы.....	204
Н.А. САВАНОВИЧ Беларусьтағы азаматтар мен заңды тұлғалардың өтініштері туралы заңнаманың дамуы.....	211
С.С. ЛОСЕВ Беларусь Республикасының патенттік құқығы дамуының өзекті проблемалары.....	219
Е.Ю. КИРИЛЛОВА Беларусь Республикасындағы ата-ана құқығынан айырудың теориялық аспектілер.....	226

Жас ғалым мінбері

Р.Қ. ҚАНАТОВ Қазақстан Республикасының тауар белгілерін, өнеркәсіптік меншік объектілерін және селекциялық жетістіктерін құқықтық қорғау саласындағы қолданыстағы заңнамасын жетілдіру мәселелері («Зияткерлік меншік саласындағы заңнаманы жетілдіру: Қазақстанның ЕАЭО және ДСҰ қатысуы жағдайында ЭЫДҰ тәжірибесін ескеру» атты іргелі және ғылыми-қолданбалы зерттеудің талдамалық есеп материалдары негізінде).....	232
ДУН ВЭНЫЦЗЮАНЬ Қазақстан Республикасында жанармай құю станциялары арқылы мұнай өнімдерін бөлшектеп сату нарығы дамуының проблемалары (КХР-мен салыстырғанда).....	241

Ақпараттық хабарламалар

2016 жылғы 3-4 қарашадағы Бішкек қаласында өткізілген «Әкімшілік құқықтағы көз қарас және баға беру түсініктері» тақырыбында әкімшілік құқық бойынша VII-ші халықаралық ғылыми-практикалық конференциясы туралы ақпараттық хабарлама.....	248
2016 жылғы 11 қарашадағы Астана қ. өткізілген Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 25 жылдығына арналған «Мемлекеттің норма шығарушылық қызметін жетілдіруде іргелі және қолданбалы ғылыми зерттеулердің рөлі» тақырыбындағы ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама.....	251
2016 жылғы 25 қарашадағы Астана қ. өткізілген «Ағылшын құқығы ережелерін имплементациялау негізінде Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасын жетілдіру» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция туралы ақпараттық хабарлама.....	254

Мерейтой

ҚР еңбек сіңірген мәдениет қайраткері, Қазақстан Республикасы Заңнама институты Лингвистика орталығының жетекші ғылыми қызметкері М.А. Айымбетов – 70 жаста.....	256
Қазақстан Республикасы Заңнама институты Лингвистика орталығының жетекші ғылыми қызметкері Е. Сафуани – 70 жаста.....	257

Даналық ойлар.....	258

Собственник и издатель:

ГУ «Институт законодательства

Республики Казахстан»

Издается с 2006 года

Все материалы журнала размещаются на сайте www.iz.adilet.gov.kz
Включен в перечень изданий для публикации основных научных результатов диссертаций по юридическим наукам (Приказ ККСОН МОН РК №894 от 30.05.2013 г.)

Состав Редакционного совета

Тукиев А.С. – к.ю.н. (Астана, Казахстан) – (председатель)

Абайдельдинов Е.М. – д.ю.н. (Астана, Казахстан)

Абызов Р.М. – д.ю.н. (Москва, Россия)

Белых В.С. – д.ю.н. (Екатеринбург, Россия)

Губин Е.П. – д.ю.н. (Москва, Россия)

Борчашвили И.Ш. – д.ю.н. (Астана, Казахстан)

Мельник Р.С. – д.ю.н. (Киев, Украина)

Моисеев А.А. – д.ю.н. (Москва, Россия)

Муромцев Г.И. – д.ю.н. (Москва, Россия)

Рахметов С.М. – д.ю.н. (Астана, Казахстан)

Малиновский В.А. – д.ю.н. (Астана, Казахстан)

Шерубай Күрманбайұлы – д.ф.н. (Астана, Казахстан)

Состав Редакционной коллегии

Кулжабаева Ж.О. – к.ю.н. (Астана, Казахстан) – (председатель)

Абылайұлы А. – PhD (Астана, Казахстан)

Азер Алиев – PhD (Киль, Германия)

Айымбетов М.А. – заслуженный деятель культуры РК (Астана, Казахстан)

Байниязова З.С. – к.ю.н. (Саратов, Россия)

Досмырза Д.Д. – к.ю.н. (Астана, Казахстан)

Дюсенов Е.А. – к.ю.н. (Астана, Казахстан)

Канатов А.К. – к.ю.н. (Астана, Казахстан)

Конусова В.Т. – к.ю.н. (Астана, Казахстан)

Маммадов У.Ю. – к.ю.н. (Казань, Россия)

Мырзаева Ш.Р. (Астана, Казахстан)

Рахимбердин К.Х. – д.ю.н. (Усть-Каменогорск, Казахстан)

Свободный Ф.К. – к.пс.н. (Барнаул, Россия)

Тегизбекова Ж.Ч. – к.ю.н. (Бишкек, Кыргызстан)

Тлембаева Ж.У. – к.ю.н. (Астана, Казахстан)

Редакция журнала

Колтубаева Г.Б.

Ермек А.Б.

Жумагелдина Б.Ж.

Байленова А.К.

Сактаганов А.Г.

Свидетельство о постановке на учет СМИ № 11219-Ж от 15.11.2010 г. Комитета информации и архивов Министерства культуры и информации Республики Казахстан (№ и дата первичной постановки на учет №6592-Ж. 07.09.2005 г.)

Адрес:

Республика Казахстан,
010000, г. Астана, пр. Мәңгілік ел, д. 8
тел.: 8(7172)74-02-06;
факс: 8(7172)74-14-43
E-mail: instzak-kz@mail.ru,
institutzakonodatelstva@gmail.com
www.iz.adilet.gov.kz

СОДЕРЖАНИЕ**Колонка редакции**.....10

Декларация двадцатипятилетия независимости Республики Казахстан, 23 ноября 2016 года.....17

Архивные страницы «Вестника»

М.Т. БАЙМАХАНОВ О необходимости комплексного подхода к законотворчеству и систематизации законодательства (Вестник ИЗ РК, №1-2006, с. 8-12).....21

Ж.У. ТЛЕМБАЕВА Концептуальные подходы к законотворчеству и систематизации законодательства академика М.Т. Баймаханова.....25

Конституционное и административное право

С.Т. АЛИБЕКОВ К вопросу формирования правовой парадигмы Независимости Казахстана.....36

Р.А. ПОДОПРИГОРА Развитие административного права и административного законодательства Республики Казахстан за годы независимости.....43

Н.А. БИЕКЕНОВ, Т.С. САЛКЕБАЕВ Некоторые концептуальные вопросы организации и деятельности местной полицейской службы.....50

С.Ж. АБДРАХМАНОВА Совершенствование адвокатской деятельности в Республике Казахстан.....56

Гражданское и гражданско-процессуальное право

М.К. СУЛЕЙМЕНОВ Право собственности, юридическое лицо и договорное обязательство как основные институты гражданского права: двадцать пять лет развития.....64

В.С. БЕЛЫХ (г. Екатеринбург, РФ) Средства защиты по праву справедливости Англии.....75

В.Т. КОНУСОВА О некоторых проблемах и перспективах совершенствования Гражданского процессуального кодекса Республики Казахстан.....84

И.К. ЕЛЕУСИЗОВА, Д.М. ТУРЛЫБЕК Сравнительный анализ законодательства зарубежных стран в сфере государственных предприятий и публичных компаний.....92

Уголовное право и уголовный процесс

Р.Т. НУРТАЕВ, А.К. КАНАТОВ Актуальные проблемы уголовной политики современного Казахстана.....102

Н.А. САРТАЕВА 25-летний путь уголовного закона Республики Казахстан: от провозглашения Государственной Независимости до современности.....110

С.М. РАХМЕТОВ Проблемы отграничения уголовных проступков от административных правонарушений и преступлений.....118

А.Н. АХПАНОВ, А.Л. ХАН О соотношении гласных и негласных следственных действий в уголовном процессе Республики Казахстан.....124

Международное право и сравнительное правоведение

М.А. SARSEMBAYEV International cooperation of Kazakhstan AIC with WTO, FAO, OECD, EU during the 25-year of sovereign development of the Republic (Сотрудничество АПК Казахстана с ВТО, ФАО, ОЭСР, ЕС в течение 25-летнего суверенного развития Республики).....133

D. DOSMYRZA, A. KANATOV Comparative law analysis of legislative regulation of law enforcement activity in Turkey and Kazakhstan (Сравнительно-правовой анализ законодательного регулирования правоохранительной деятельности Турции и Казахстана).....140

А.М. САРСЕНОВ (г. Москва, РФ) Правовые основы создания Евразийского экономического союза.....148

Е.М. АБАЙДЕЛЬДИНОВ, А.Ж. САГИДАН, А.С. ИРЖАНОВ, А.А. КАРИБАЕВА, А. АБЫЛАЙҰЛЫ Некоторые аспекты совершенствования организационно-правовых основ интеллектуальной собственности в Республике Казахстан в контексте перехода на стандарты стран ОЭСР (Аналитический обзор).....158

Правовой мониторинг

Т.С. САФАРОВА Некоторые вопросы соотношения правового и тематического (функционального) мониторингов.....	169
Е.З. БЕКБАЕВ, А.Б. ЕСИМОВА Закон Республики Казахстан «О государственном имуществе» и вопросы масштабной приватизации.....	174
Г.Б. КЫСЫКОВА Некоторые вопросы реализации законодательства участниками государственных закупок.....	180
А. KAZBAYEVA Justification for construction code development and adoption (legal monitoring results) in the Republic of Kazakhstan (Обоснование разработки и принятия Строительного кодекса в Республике Казахстан (Результаты правового мониторинга)).....	188

Из практики законотворчества на государственном языке

Н.М. ПРИМАШЕВ Генезис лексического запаса национального права на казахском языке.....	194
М.А. АЙЫМБЕТОВ Суверенитет государства и развитие языка.....	198

Зарубежный опыт (г. Минск, Республика Беларусь)

С.М. СИВЕЦ Стратегия повышения эффективности проведения социальной политики Республики Беларусь на современном этапе.....	204
Н.А. САВАНОВИЧ Эволюция законодательства об обращениях граждан и юридических лиц в Беларуси.....	211
С.С. ЛОСЕВ Актуальные проблемы развития патентного права Республики Беларусь.....	219
Е.Ю. КИРИЛЛОВА Теоретические аспекты лишения родительских прав в Республике Беларусь.....	226

Трибуна молодого ученого

Р.К. КАНАТОВ Проблемы совершенствования действующего законодательства Республики Казахстан в области правовой охраны товарных знаков, объектов промышленной собственности и селекционных достижений (по материалам Аналитического отчета фундаментального и научно-прикладного исследования «Совершенствование законодательства в сфере интеллектуальной собственности: учет опыта ОЭСР в условиях участия Казахстана в ЕАЭС и ВТО»).....	232
ДУН ВЭНЬЦЗЮАНЬ Проблемы развития рынка розничной торговли нефтепродуктов посредством АЗС в Республике Казахстан (в сравнении с КНР).....	241

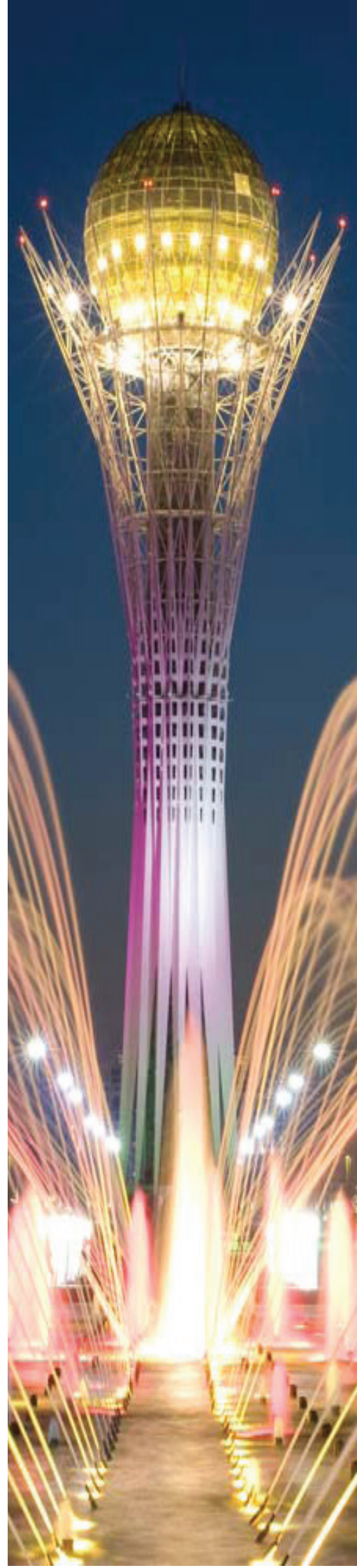
Информационные сообщения

Информационное сообщение о VII-й международной научно-практической конференции по административному праву на тему: «Усмотрение и оценочные понятия в административном праве», г. Бишкек, 3-4 ноября 2016 года.....	248
Информационное сообщение о научно-практической конференции «Роль фундаментальных и прикладных научных исследований в совершенствовании нормотворческой деятельности государства», посвященной 25-летию независимости Республики Казахстан, г. Астана, 11 ноября 2016 года.....	251
Информационное сообщение о международной научно-практической конференции «Совершенствование гражданского законодательства Республики Казахстан на основе имплементации положений английского права», г. Астана, 25 ноября 2016 года.....	254

Юбилей

Заслуженному деятелю культуры РК, ведущему научному сотруднику Центра лингвистики Института законодательства Казахстан Айымбетову М.А. – 70 лет.....	256
Ведущему научному сотруднику Центра лингвистики Института законодательства Казахстан Сафуани Е. – 70 лет.....	257

Мудрые мысли	258

Owner and publisher:
 SI «Legislation Institute
 of the Republic of Kazakhstan»
Published since 2006
 All journal materials are placed
 on the website
www.iz.adilet.gov.kz

Included in the list of publications of basic
 scientific results of dissertations on legal
 sciences (Order CCES MES RK №894
 from 05.30.2013)

Editorial Council members

Tukiyev A.S. – c.j.s. (Astana, Kazakhstan)
 – (Chairman)
Abaydeldinov E.M. – d.j.s. (Astana,
 Kazakhstan)
Abyzov R.M. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Belih V.S. – d.j.s. (Ekaterinburg, Russian)
Gubin E.P. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Borchashvili I.Sh. – d.j.s. (Astana, Ka-
 zakhstan)
Melnik R.S. – d.j.s. (Kiev, Ukraine)
Moiseev A.A. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Muromcev G.I. – d.j.s. (Moscow, Russian)
Rahmetov S.M. – d.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Malinovski V.A. – d.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Sherubai Kurmanbaiuly – d.ph.s.
 (Astana, Kazakhstan)

Editorial Board members

Kulzhabayeva Zh.O. – c.j.s. (Astana,
 Kazakhstan) – (Chairman)
Abylaiuly A. – PhD (Astana, Kazakhstan)
Azer Aliyev – PhD (Kiel, Germany)
Aiymbetov M.A. – Honored Worker of
 Culture of Kazakhstan, (Astana, Kazakh-
 stan)
Bainiyazova Z.S. – c.j.s. (Saratov, Rus-
 sian)
Dosmyrza D.D. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Dyusenov E.A. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Kanatov A.K. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Konusova V.T. – c.j.s. (Astana, Kazakh-
 stan)
Mammadov U.Y. – c.j.s. (Kazan', Rus-
 sian)
Myrzaeva Sh.R. (Astana, Kazakhstan)
Rakhimberdin K.H. – d.j.s. (Ust-Kame-
 nogorsk, Kazakhstan)
Svobodniy F.K. – c.ps.s. (Barnaul, Rus-
 sian)
Tegizbekova Zh.Ch. – c.j.s. (Bishkek,
 Kyrgyzstan)
Tlembaeva Zh.U. – c.j.s. (Astana, Ka-
 zakhstan)

The editorial staff

Koltubayeva G.B.
Yermek A.B.
Zhumageldina B.Zh.
Bailenova A.K.
Saktaganov A.G.

The certificate of registration of mass media
 №11219-G from 15.11.2010 from
 the Committee of Information and Archives
 of the Ministry of Culture and Information
 of the Republic of Kazakhstan
 (Number and date of primary registration
 №6592-Zh.07.09.2005.)

Address:

The Republic of Kazakhstan,
 010000, Astana, Mangilik el pr., 8
 tel.: 8 (7172) 74-02-06
 fax: 8 (7172) 74-14-43
 e-mail: instzak-kz@mail.ru,
 institutzakonodatelstva@gmail.com
www.iz.adilet.gov.kz

CONTENT

Editorial.....12

*Declaration of the twenty-fifth anniversary of Independence of the
 Republic of Kazakhstan, November 23, 2016*.....14

Archive «Bulletin» page

M.T. BAIMAKHANOV On the need for an integrated approach
 to lawmaking and systematization of legislation (Bulletin of IL of the
 RK, №1-2006, 8-12 p.).....21

Zh.U. TLEMBAEVA Conceptual approaches to the lawmaking and
 systematization of legislation of academician M.T. Baymahanov.....25

Constitutional and administrative law

S.T. ALIBEKOV Formation of legal paradigm of the independence
 of the Republic of Kazakhstan.....26

R.A. PODOPRIGORA Development of administrative law
 and administrative legislation of the Republic of Kazakhstan since the
 independence.....43

N.A. BIEKENOV, T. S. SALKEBAEV Some conceptual questions
 of organization and activities of local police services.....50

S.Zh. ABDRAKHMANOVA Improving advocacy in the Republic
 of Kazakhstan.....56

Civil and Civil Procedural Law

M.K. SULEYMENOV The property right, legal entity and a
 contractual obligation as the main institutions of civil law: twenty-five
 years of development.....64

V.S. BELYKH (Ekaterinburg, RF) Legal remedies provided by the
 equity law of England.....75

V.T. KONUSSOVA Some problems and prospects of improvement
 of Civil procedural code of the Republic of Kazakhstan.....84

I.K. ELEUSSIZOVA, D.M. TURLYBEK Comparative analysis
 of the law of foreign countries in the field of state enterprises and public
 companies.....92

Criminal law and criminal procedure

R. NURTAYEV, A. KANATOV Issues of the Kazakhstan's criminal
 policy.....102

N.A. SARTAIEVA 25 years way of Kazakhstan Criminal Law from
 the independence to present days.....110

S.M. RAKHMETOV Problems of differentiation of criminal
 infractions against administrative offenses and crimes.....118

A.N. AKHPANOV, A.L. KHAN Interaction of public and secret
 investigative actions in criminal process of Republic of Kazakhstan.....124

International law and comparative jurisprudence

M.A. SARSEMBAYEV Cooperation of Kazakhstan Agro
 Industrial Complex (AIC) with WTO, FAO, OECD, EU during the
 25-year of sovereign development of the Republic.....133

D. DOSMYRZA, A.K. KANATOV Comparative law analysis
 of legislative regulation of law enforcement activity in Turkey and
 Kazakhstan.....140

A.M. SARSENOV (Moscow, RF) The legal basis for the creation of
 the Eurasian Economic Union.....148

**E.M. ABAIDELDINOV, A.ZH. SAGIDAN, A.S. IRZHANOV,
 A.A. KARIBAYEVA, A. ABYLAIULY** Some aspects of improving
 of organizational and legal bases of intellectual property in the Republic
 of Kazakhstan in the context of the transition to the OECD standards
 (Analytical review).....158

Legal monitoring

T. SAFAROVA Some questions of interaction of legal and thematic
 (functional) monitoring.....169

E.Z. BEKBAEV, A.B. ESIMOVA Law of the Republic of Kazakhstan
 «On the state property» and questions of widescale privatization.....174

G.B. KYSSYKOVA Issues of realization of state procurements of legislation.....	180
A.G. KAZBAYEVA Justification of development and adoption of Construction code (legal monitoring results) in the Republic of Kazakhstan.....	188
Lawmaking practice in the official language	
N.M. PRIMASHEV Genesis of a vocabulary of the national right in Kazakh.....	194
M.A. AIYMBETOV Sovereignty of the state and development of language.....	198
International experience (<i>Minsk, Republic of Belarus</i>)	
S.M. SIVETS Strategy efficiency of the social policy of the Republic of Belarus today.....	204
N.A. SAVANOVICH Evolution of the legislation on appeals of citizens and legal entities in Belarus.....	211
S.S. LOSEV Issues of development of the patent law in the Republic of Belarus.....	219
E.Yu. KIRILLOVA Theoretical aspects of annulment in the Republic of Belarus.....	226
Young scientist tribune	
R.K. KANATOV Problems of improvement of the law of the Republic of Kazakhstan in legal protection of trademarks, industrial property objects, selection achievements (Based on the analytical report of the fundamental and applied scientific research «Improvement of legislation in the field of intellectual property: the account of the OECD experience in terms of participation of Kazakhstan in the EAEC and the WTO».).....	232
DONG WENJUAN Issues of development of retail trade of oil products through gasoline service stations in the Republic of Kazakhstan (in comparison with China).....	241
Announcements	
Information report about VII International scientific-practical conference on Administrative Law on the topic: «Discretion and evaluation concepts in administrative law», 3-4 November 2016, Bishkek.....	248
Announcement about scientific-practical conference «The role of fundamental and applied scientific researches in the improvement of rule-making activities of the state», dedicated to the 25th anniversary of Independence of the Republic of Kazakhstan, Astana, November 11, 2016.....	251
Information report about International scientific-practical conference on the topic: «Improvement of civil legislation of the Republic of Kazakhstan on the basis of the implementation of the provisions of English law», Astana, November 25, 2016.....	254
Anniversaries	
70 years to the Honored Worker of Culture of Kazakhstan, Leading researcher of the Legislation Institute of the Republic of Kazakhstan Madi Aiymbetov.....	256
70 years to the Honored Worker of Culture of Kazakhstan, Veteran of labour, Leading researcher of the Legislation Institute of the Republic of Kazakhstan Safuani Yessenkul.....	257
Wise thoughts	258

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЗАМАТТЫҚ ПРОЦЕСТІК КОДЕКСІН ЖЕТІЛДІРУДІҢ КЕЙБІР ПРОБЛЕМАЛАРЫ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ ТУРАЛЫ

Венера Төлеутайқызы Қоныс

ҚР Заңнама институтының азаматтық, азаматтық іс жүргізу
заңнамасы және атқарушылық іс жүргізу бөлімінің бастығы,
з.ғ.к., Астана қ., Қазақстан Республикасы; e-mail: konussova@mail.ru

Түйін сөздер: азаматтық іс жүргізу; сот; прокурор; жаңа мән-жайлар; жаңадан ашылған мән-жайлар.

Аннотация. Мақалада жаңа редакциядағы Қазақстан Республикасы Азаматтық процестік кодексін (бұдан әрі – ҚР АПК) талдаудың негізгі нәтижелері ұсынылған. Жүргізілген талдаудың нәтижесінде азаматтық процестік заңнаманы әрі қарай жетілдіру бағыттары анықталды және тиісті ұсынымдар тұжырымдалды.

Жаңа редакциядағы ҚР АПК-да жеке немесе заңды тұлғалардың бұзылған субъективті құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау және қалпына келтіру бойынша соттың процестік қызметінің жеделдетілуін қамтамасыз етуге ынталанған кезде азаматтық сот ісін жүргізуді оңайлату бойынша ғана емес, сонымен қатар процеске қатысушы тұлғалардың адалдық өлшемшарттарына сүйене отырып, процестік міндеттерді орындауы бойынша бірқатар процестік новеллалар қамтылған.

Сонымен бірге ҚР АПК-да қамтылған кейбір құқықтық ережелер қосымша пысықтауды қажет етеді. Егер материалдық заңның нормаларында қандай да қоғамдық қатынастың жалпы құқықтық құрылымын бекітуге жол берілсе, процестік заңның нормаларында процестік құқықтар мен процестік міндеттердің мазмұнын регламенттейтін тиісті процестік институттардың мазмұнын толық бекіту қажет.

Осыған орай жекелеген институттар мен ҚР АПК ережелеріне автор жүргізген талдау олардың осалдығы тұрғысынан қарағанда, уақтылы болып табылады және осы саладағы заңнаманы әрі қарай жетілдірудің бағыттарын айқындауға мүмкіндік береді.

Мысалы, мақалада ҚР АПК новеллаларының жалпы сипаттамасы берілген. Автордың пікірі бойынша, қайта қарауды және әрі қарай жетілдіруді қажет ететін жекелеген институттар мен кодекс нормаларына ол ерекше көңіл бөлген. Прокурордың азаматтық процеске қатысушының институтына, «жаңа» және «жаңадан ашылған мән-жайлар» ұғымдарының аражігін ашуға, бұйрық арқылы және оңайлатылған (жазбаи) іс жүргізуге жатқызылған істердің жекелеген санаттарының қайталану проблемасына автор ерекше көңіл бөлді.

Автордың пікірі бойынша, заң шығарушы азаматтық процестік заңнаманы жетілдіру бойынша ауқымды жұмыс жүргізді. Сонымен қатар, азаматтық істер бойынша сот төрелігін жүргізу тәртібін жетілдіру бойынша ұсыныстар әзірлеу мақсатында заңнама мен құқық қолдану практикасын талдауды жалғастыру қажеттігі бар.

О НЕКОТОРЫХ ПРОБЛЕМАХ И ПЕРСПЕКТИВАХ СОВЕРШЕН- СТВОВАНИЯ ГРАЖДАНСКОГО ПРОЦЕССУАЛЬНОГО КОДЕКСА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Конусова Венера Тулеутаевна

Начальник отдела гражданского, гражданско-процессуального
законодательства и исполнительного производства
Института законодательства РК, к.ю.н., г. Астана,
Республика Казахстан; e-mail: konussova@mail.ru

Ключевые слова: гражданский процесс; суд; прокурор; новые обстоятельства; вновь открывшиеся обстоятельства.

Аннотация. В статье представлены основные результаты анализа Гражданского процессуального кодекса Республики Казахстан (далее – ГПК РК) в новой редакции. В ре-

зультате проведенного анализа выявлены направления дальнейшего совершенствования гражданского процессуального законодательства и сформулированы соответствующие рекомендации.

ГПК РК в новой редакции содержит ряд процессуальных новелл не только по упрощению гражданского судопроизводства при стремлении обеспечить ускорение процессуальной деятельности суда по защите и восстановлению нарушенных субъективных прав и законных интересов физических или юридических лиц, но и по исполнению участвующими в процессе лицами процессуальных обязанностей исходя из критериев добросовестности.

В то же время содержащиеся в ГПК РК некоторые правовые положения нуждаются в дополнительной проработке. Если в нормах материального закона допускается фиксация общей правовой конструкции какого-то общественного отношения, то в нормах процессуального закона необходимо подробно фиксировать содержание соответствующих процессуальных институтов, регламентирующих содержание процессуальных прав и процессуальных обязанностей.

В этой связи произведенный автором анализ отдельных институтов и положений ГПК РК с точки зрения их уязвимости является весьма своевременным и позволяющим определить направления дальнейшего совершенствования законодательства в этой области.

Так, в статье приводится общая характеристика новелл ГПК РК. Автором уделяется особое внимание отдельным институтам и нормам кодекса, которые, по мнению автора, нуждаются в пересмотре и дальнейшем совершенствовании. Автором уделено особое внимание институту участия прокурора в гражданском процессе, разграничению понятий «новые» и «вновь открывшиеся обстоятельства», проблеме дублирования отдельных категорий дел, отнесенных к приказному и упрощенному (письменному) производству.

По мнению автора, законодателем была проведена большая работа по совершенствованию гражданского процессуального законодательства. Вместе с тем, отмечается необходимость продолжения анализа законодательства и правоприменительной практики с целью выработки предложений по усовершенствованию порядка отправления правосудия по гражданским делам.

SOME PROBLEMS AND PROSPECTS OF IMPROVEMENT OF CIVIL PROCEDURE CODE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Konussova Venera Tuleutayevna

Head of civil, civil procedural legislation and executive proceedings
department of the Institute of legislation of the Republic of Kazakhstan,
Candidate of legal sciences, Institute of legislation of the Republic of Kazakhstan,
Astana, Republic of Kazakhstan; e-mail: konussova@mail.ru

Keywords: civil litigation; a court; an attorney, new circumstances; newly reviled circumstances.

Abstract. The article presents the main results of the analysis of the Civil Procedure Code of the Republic of Kazakhstan (hereinafter - the CPC of the RoK) as amended. The analysis identified areas for further improvement of civil procedural legislation and relevant recommendations.

The CPC of the RoK contains a number of novels. These novels relate to the simplification of civil proceedings with aspiration to ensure the acceleration of the court procedural activities to the protection and restoration of violated subjective rights and legitimate interests of individuals or legal entities. Moreover, such novels facilitate persons (involved in a trial) to fulfil procedural responsibilities based on the criteria of good faith.

At the same time some legal provisions of the CPC of the RoK need to be further developed. If the rules of substantive law may be fixing a common legal structure of a public relation, but in the rules of the procedural law, it is necessary to fix the detailed content of relevant procedural institutions regulating the content of the procedural rights and responsibilities.

In this regard, the author's analysis of some institutions and provisions of the CPC of the RoK from the prospective of its vulnerability is timely and allows determining the direction of further improvement of the legislation in this area.

The article provides general description of the CPC of the RoK novels. The author pays special attention to some of the institutions and norms of the Code, which, in the author's opinion, need to be reviewed and further improved.

The author pays special attention to the issue of participation of an attorney in the civil litigation, division of notions "new" and «newly reviled circumstances», problem of duplication

of certain categories of cases referred to the writ and simplified (written) proceedings.

According to the author, legislator has performed extensive work on the improvement of civil procedural legislation. At the same time, there is need to continue the analysis of legislation and legal practice in order to develop proposals for the improvement of justice administration in civil cases.

АПК новеллаларының жалпы сипаттамасы

Жаңа ҚР Азаматтық процестік кодексін (бұдан әрі - АПК) әзірлеу мен қабылдаудың қажеттілігі азаматтық істер бойынша сот төрелігін жүзеге асырудағы тәсілдерді қайта қараудың объективті қажеттілігімен туындағаны мәлім.¹ Бұл қажеттілік Мемлекет басшысының Ұлт жоспары – бес институционалдық реформасын іске асыру жөніндегі 100 нақты қадамында ерекше атап өтілді, онда сот жүйесін ұйымдастыру және азаматтық істер бойынша сот төрелігін жүргізу тәртібін жетілдіру бойынша бірқатар шаралар көзделген [1].

Жалпы АПК азаматтар мен заңды тұлғалардың құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін соттың тиімді қорғауын қамтамасыз ету мақсатында азаматтық процестік заңнамасын жаңғыртуға бағытталған. Осы мақсаттарды іске асыру үшін АПК-да мынадай негізгі өзгерістер көзделген:

- Істі сот процесіне сапалы және толық дайындау үшін істі сот талқылауына дайындау сатысында шешілетін мәселелер аясы кеңейтілді.

- Дәлелдемелерді ұсыну тәртібі регламенттелген, оған сәйкес дәлелдемелер істі сот талқылауына дайындау сатысында және бірінші сатыдағы сотта, ал ерекше жағдайларда, егер олар сот дәлелді деп таныған себептер бойынша ұсынылмаса, апелляциялық сатыдағы сотқа ұсынылуға тиіс (АПК 73-бабының 1-бөлігі).

- Тараптардың татуласу келісімін жасаудың және медиация тәртібімен дауларды реттеудің, сондай-ақ партисипативтік рәсімнің тәртібі мен салдарын реттейтін «Татуластыру рәсімдері» атты тарау көзделген.

Партисипативтік рәсім жаңа процестік институт болып табылады, оның міндеті тараптардың дауды адвокаттарының жәрдемдесуімен реттеуі болып табылады. Осыған орай адвокаттарға дауды бейбіт жолмен шешуде міндетті түрде жәрдемдесу тапсырылған.

- Тараптарды татуластыруға ынталан-

дыру мақсатында іс тараптардың татуласу келісімімен, дауды (жанжалды) медиация тәртібімен реттеу туралы келісіммен немесе дауды партисипативтік рәсім тәртібімен реттеу туралы келісіммен аяқталған жағдайда бірінші және апелляциялық сатылардағы соттарда – толық көлемде, кассациялық сатыдағы сотта сот актісін кассациялық тәртіппен қайта қарау туралы өтінішхат берілген кезде төленген соманың 50 пайызы мөлшерінде мемлекеттік баждың қайтарылуы көзделген (ҚР Салық кодексінің 548-бабының 1-2-тармақтары).²

- Сотқа дейінгі тәртіппен жасалған келісімдерді орындау туралы мәселе «Оңайлатылған (жазбаша) іс жүргізу» атты жаңа тарауға енгізілді, онда істерді бір айлық мерзімде және ауызша іс талқылауды жүргізу қажеттігінсіз жазбаша дәлелдемелер негізінде істерді қарау көзделген. Сонымен бірге, дауды сотқа дейінгі реттеу шеңберінде наразылыққа жауап беруде берілген келісім бұйрық арқылы іс жүргізуде талапты қарау үшін негіз болып табылатыны анықталды.

Оңайлатылған (жазбаша) іс жүргізу істерінің санатына талап қою сомасы жеке тұлғалар мен дара кәсіпкерлер үшін 200 айлық есептік көрсеткіштен және заңды тұлғалар үшін 700 айлық есептік көрсеткіштен аспайтын мөлшердегі істер, сондай-ақ талап қою бағасына қарамастан, талап қоюшы ұсынған, жауапкердің ақшалай міндеттемелерін белгілейтін құжаттарға және (немесе) шарт бойынша берешекті растайтын жазбаша құжаттарға негізделген істер де жатқызылды (АПК 145-бабының 1-бөлігінің 2) тармақшасы).

- Бұйрық арқылы іс жүргізуде қаралатын талаптар тізбесі кеңейтілді.

- Адамдардың құқықтары мен мүдделерін қорғау сапасын арттыру үшін азаматтық процестегі тараптар өкілдігінің институты жетілдірілген. Өкілдер қатарынан басқа адамдар үшін тапсырма бойынша жоғары заң білімінің міндетті түрде болуы белгіленген.

- Азаматтардың сот төрелігіне қолжетімділігін оңайлату үшін сот

¹ 2015 жылғы 31 қазандағы № 377-V ҚРЗ Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі (Электрондық ресурс). Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

² 2008 жылғы 10 желтоқсандағы № 99-IV «Салық және бюджетке төленетін басқа да міндетті төлемдер туралы (Салық кодексі)» Қазақстан Республикасының Кодексі (Электрондық ресурс). Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

жүйесінің сатысы оңтайландырылды. Бес буынды сот жүйесінен (алғашқы, апелляциялық, кассациялық, қадағалау және қайталама қадағалау) үш буындыға (алғашқы, апелляциялық, кассациялық) көшу көзделген.

- Кассациялық сатыда істерді Жоғарғы Сот судьяларының саны тақ (кемінде үшеу) болатын соттың алқалы құрамы қарайды. Кассациялық сатының сот қаулыларын саны тақ болатын кемінде жеті судья қарайды.

- Бас Прокурордың нарызылығы бойынша және Жоғарғы Сот Төрағасының ұсынуы бойынша заңды күшіне енген сот актілерін кассациялық тәртіппен қайта қараудың негіздері көзделген (АПК 438-бабының 6-бөлігі).

- Талап қою сомасы 2000 АЕК-ден кем болған кезде жеке тұлғалардың және талап қою сомасы 30 000 АЕК-ден кем болған кезде заңды тұлғалардың мүліктік мүдделерімен байланысты сот актілерін кассациялық тәртіппен қайта қарау бойынша Жоғарғы Соттың соттылығы шектелген (АПК 43-бабы 1-бөлігінің 3) тармақшасы).

- Азаматтық сот ісін жүргізуде ақпараттық технологияларды қолдану мүмкіндіктері барынша кенеюде. Арыздар мен басқа құжаттарды беру, процеске қатысушыларға хабарлау, дәлелдемелерді қашықтықта зерттеу және адамдардың түсіндірмелерін тыңдау ақпараттық техникалық құралдар қолданыла отырып жүзеге асырылатын болады. Сот отырысының дыбыс- және бейнежазбасын жүзеге асыру көзделген (АПК 189-бабының 1-бөлігі).

- Инвестициялардың құқықтық қорғалуын арттыру, бизнесті жүргізудің қолайлы жағдайларын жасау үшін Жоғарғы Сотта апелляциялық алқаны құру және Астананың қалалық сотында инвестициялық дауларды қарау жөніндегі мамандандырылған құрамын құру арқылы инвесторлардың құқықтарын қорғау жөнінде соттардың мамандануы көзделген.

Азаматтық процестік кодекстің айтарлықтай жаңғыртылуын ерекше атап өтіп, қосымша пысықтау мен талдауды қажет ететін кейбір ережелерге толық тоқталып өту қажет.

Азаматтық процеске прокурордың қатысуы

Ұлт жоспары – бес институционалдық реформаны жүзеге асыру жөніндегі 100 нақты қадам шеңберінде азаматтық сот ісін жүргізуді жетілдірудің басым бағыты ретінде «Сот рәсімдерін оңайлату және сот процестерін жеделдету үшін азаматтық-құқықтық даулар жөніндегі соттарға прокурордың қатысуын қысқарту» [1].

АПК-да осы мәселе үстіртін шешілген және азаматтық процеске прокурордың қатысуының бұрынғы тәсілдері сақталғанын атап өту қажет.

Прокурордың *басқа*, оның ішінде заңды тұлғалардың мүдделерін қорғау үшін талап қою құқығы сақталған. Бұл ретте прокурордың басқа адамдар мүдделерін қорғау үшін талап қоюының бірқатар кемшілігі бар. Олардың кейбіреулері:

1) Прокурордың талап қою арызын беру арқылы сотқа жүгінуінің негіздері мен шарттары заңға тәуелді деңгейдің өзінде нақты айқындалмаған. Мысалы, азаматтық сот ісін жүргізуде заңдардың қолдануын прокурорлық қадағалауды және соттарда мемлекеттің мүдделеріне өкілдік етуді ұйымдастыру туралы нұсқаулықта, сондай-ақ ҚР прокуратура органдарында, ведомстволары мен мекемелерінде өтініштермен жұмысты ұйымдастыру жөніндегі нұсқаулықта басқа біреудің мүдделерін қорғау үшін талап қоюды беру бөлігінде прокурордың қарауына шек қойылмаған.³

2) Қолданыстағы заңнамаға сәйкес прокурордың заңды тұлға мүдделерін қорғау үшін қажеттілікті негіздемей, талап қою арызын беруге құқығы бар.

Сонымен бірге, заңды тұлға өзінің әрекет ету фактісіне орай әрекетке қабілетті субъект болып табылады және өзінің құқықтары мен заңды мүдделерін тікелей, сол сияқты өкіл арқылы дербес қорғай алады. Прокурорға заңды тұлғалардың мүдделерін қорғау үшін талап қою арызын беру құқығын беру олардың ұстанымын мемлекеттік қызметшінің қолдауына мүмкіндік береді, бұл ретте сотқа осындай жүгіну мемлекеттік баж төлемін көздемейді. Прокурордың қаралып отырған өкілеттілігі тиісті процестік

³ Азаматтық сот ісін жүргізуде заңдардың қолданылуына прокурорлық қадағалауды ұйымдастыру және соттарда мемлекеттің мүддесіне өкілдік ету жөніндегі нұсқаулық. Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының 2016 ж. 29 қаңтардағы № 21 бұйрығымен бекітілді. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2016 жылғы 27 ақпанда № 13298 тіркелді (Электрондық ресурс). Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі;

ҚР прокуратура органдарында, ведомстволары мен мекемелерінде өтініштермен жұмысты ұйымдастыру жөніндегі нұсқаулықта басқа біреудің мүдделерін қорғау үшін талап қою бөлігінде прокурор қарауының шектері белгіленбейді. Қазақстан Республикасы Бас Прокурорының 2012 жылғы 20 қаңтардағы №4 бұйрығымен бекітілді. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2012 жылғы 14 ақпанда № 7425 тіркелді. (Электрондық ресурс). Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

шешімдерді қабылдаған кездегі сыбайлас жемқорлыққа бейімділігінің деңгейі жоғары болуының себебі бойынша негізсіз болып табылады.

3) Прокурорға «қоғамдық немесе мемлекеттік мүдделерді» қорғау үшін азаматтық сот ісін жүргізуді қозғау бойынша кең өкілеттіктер берілген.

Қолданыстағы заңнамада көзделген жеке, қоғамдық, жария және мемлекеттік мүдделер ұғымдары арасындағы шектің анық еместігіне орай мұндай шекті құқық қолданушы өз қарауы бойынша айқындайды және өзіне қолайлы бағытта қолданады [2, 19; 3, 63].

Құқықтық мемлекет жағдайларында азаматтық сот ісін жүргізуге прокурордың қатысуын көпшіліктің мүдделерін қорғауға бағыттау қажет деп пайымдаймыз.

Ресей Федерациясы Төрелік процестік кодексінің (бұдан әрі – РФ ТПК) 52-бабында осындай тәсіл қабылданды және прокурор қоятын талаптар тізбесі нақты айқындалған.⁴ Осы норманы талдау көрсеткендей, бұл талап қоюлар көпшіліктің мүдделерін қорғау үшін, көбінесе азаматтық-құқықтық айналымға қатысушы ретіндегі мемлекеттің мүдделерін қорғау үшін берілуі мүмкін [4].

Бұл көрініске мүдделі тұлғаның өтініші мен арызына қарамастан, шектелмеген адамдар тобының мүдделерін қорғау үшін прокурордың талап қоюы мүмкіндігі қайшы келмейді (АПК 54-бабының 3-бөлігі).

АПК 54-бабының 2-бөлігіне сәйкес, прокурор заңның тікелей нұсқауы бойынша, соттың бастамасы бойынша және өз бастамасы бойынша **іс бойынша қорытынды беру үшін** процеске кірісуге құқылы.

Осылайша, прокурор міндетті емес санаттағы кез келген іс бойынша процеске кіре алады. Іс бойынша қорытынды беру үшін прокурордың қатысуына осындай тәсіл қайта қарауды қажет етеді.

Азаматтық заңнама кімде-кімнің жеке істерге озбырлықпен араласуына жол беруге болмайтындығына негізделген (Қазақстан Республикасы Азаматтық кодексінің 2-бабы (бұдан әрі – АК), «Прокуратура туралы» ҚР Заңының 28-бабының 2-бөлігі, бұл шектеусіз барлық санаттағы істер бойынша сот ісін жүргізуге прокурордың қатысуын қажет етпейді.

Бұдан басқа, құқықтық мәселелер бойын-

ша қосымша сарапшы ретінде прокурордың сот ісін жүргізуге қатысуы сот корпусының кәсібилігіне сенімсіздік белгісі ғана болмай, сондай-ақ судьялар тәуелсіздігінің қағидатын бұзады.

АПК-да прокурорға **сот қаулыларына наразылық білдіру бойынша кең өкілеттіктер** берілген. Атап айтқанда, сот қаулыларына апелляциялық наразылық білдіру құқығы істі қарауға қатысатын прокурорларға, сондай-ақ істі қарауға қатысуға қарамастан, беріледі (АПК 401-бабының 3-бөлігі), сот қаулыларына наразылық білдіру құқығы ҚР Бас Прокурорынан бастап аудандар прокурорларының орынбасарларына және оларға теңестірілгендерге беріледі.

Кассациялық іс жүргізуге қатысты ҚР Бас Прокурорының өзінің бастамасы бойынша да, кассациялық шағымдану құқығы берілген тұлғалардың өтінішхаты бойынша да заңды күшіне енбеген сот актілеріне наразылық білдіру құқығы көзделген (АПК 435-бабының 2-бөлігі).

Осылайша, қолданыстағы заңнамада сот актілеріне наразылық білдіруді шектеу көзделмеген.

Азаматтық сот ісін жүргізу нысанасының өзгешелігін және ұйымдардың қызметі мен азаматтардың жеке өміріне прокуратураның араласуын болдырмауды есепке ала отырып, прокуратураға сот актілеріне наразылық білдіру бойынша осындай кең өкілеттілік беру негізсіз болып табылады.⁵

Қолданыстағы наразылық білдіру тәртібі прокурорға кең өкілеттіктер бере отырып, сот актісінің тұрақтылығы мен түпкіліктілігін әлсіретеді, сондай-ақ прокуратураның сотты бақылауының құралы ретінде болады. Мысалы, прокурордың бастамасы бойынша кез келген істі талап ету мүмкіндігі осының анық үлгісі болып табылады (АПК 438-бабының 4, 5-бөліктері).

Оңайлатылған (жазбаша) және бұйрық арқылы іс жүргізудің арақатынасы

АПК-да «Бірінші сатыдағы сотта іс жүргізу» атты 2-бөлім шеңберінде «Оңайлатылған іс жүргізу» атты шағын бөлім көзделген, онда бұйрық арқылы іс жүргізу (12-тарау) және оңайлатылған (жазбаша) іс жүргізу (13-тарау) қамтылған.

Жалпы, осы іс жүргізулер өз мәні бойынша қаралып жатқан талаптар мәніне бай-

⁴ 24.07.2002 ж. № 95-ФЗ Ресей Федерацияның Төрелік процестік кодексі» (30.12.2015 жылғы редакция) (өзгерістермен және толықтырулармен, 01.01.2016ж. бастап күшіне енді).

⁵ Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1994 ж. 27 желтоқсандағы қаулысымен қолданысқа енгізілді (Электрондық ресурс). Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі;

«Прокуратура туралы» 1995 ж. 21 желтоқсандағы № 2709 Қазақстан Республикасының Заңы (Электрондық ресурс). Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

ланысты азаматтық істерді қараудың түрлі процестік тәртібін көздейді.

Сонымен бірге сот бұйрығы шығарылатын талаптарды (135-бап) және оңайлатылған (жазбаша) іс жүргізу тәртібімен қаралатын істерді талдау олардың нақты аражігінің ашылмағанын көрсетті, бұл қайталануға әкеп соғады.

Мысалы, АПК 135-бабының 1) тармақшасында сот бұйрығы шығарылатын талаптар қатарынан нотариат куәландырған мәмілеге негізделген міндеттемені орындау туралы талап көзделген. Өз кезегінде, АПК 145-бабының 1-бөлігі 4) тармақшасында оңайлатылған (жазбаша) іс жүргізу тәртібімен «Нотариат туралы» Қазақстан Республикасының Заңында белгіленген немесе шартта көзделген жағдайларда сотқа дейін реттеу тәртібімен нотариус куәландырған дауды реттеу туралы келісімдерді орындау туралы істерді қарау мүмкіндігі көрсетілген. Дауды реттеу туралы келісім, АПК 147-бабының мазмұнына сүйенсек, осындай келісімді орындау бойынша құқықтық салдарды туындататын мәміле болып табылады. Осындай мәмілені нотариат куәландырған кезде ол АПК 135-бабының 1) тармақшасында көзделген талаптарға толық сәйкес келеді және сот бұйрығын шығаруға жол береді.⁶

Басқа мысал: АПК 145-бабы 1-бөлігінің 2) тармақшасында *«талап қою бағасына қарамастан, талап қоюшы ұсынған, жауапкердің ақшалай міндеттемелерін белгілейтін құжаттарға және (немесе) шарт бойынша берешекті растайтын құжаттарға негізделген талап қою арыздары бойынша»* істерді оңайлатылған (жазбаша) іс жүргізуде қарау көзделген. Осы санаттағы істер бұйрық арқылы іс жүргізуге жатқызылған көптеген талаптарды қайталайды. Мысалы, талап қоюшы ұсынған *шарт бойынша берешекті растайтын құжаттарға* негізделген істерде АПК 135-бабының 11, 12, 13, 14-тармақтарында көзделген талаптар қайталанатын. АПК 135-бабының 3, 4, 5, 6, 10-тармақтарында көзделген талаптар талап қоюшы ұсынған *жауапкердің ақшалай міндеттемелерін белгілейтін құжаттарға* негізделген істер санатына жатады.

Осындай қайталанушылық пен бұйрық

арқылы және оңайлатылған (жазбаша) іс жүргізу аражігінің нақты ашылмауы оңайлатылған іс жүргізудің мазмұны сапа жағынан қайта өңделмей, нысанының өзгергені туралы қорытынды шығаруға әкеп соқты.

Осылайша, сот бұйрығы шығарылатын талаптар (135-бап) мен оңайлатылған (жазбаша) іс жүргізу тәртібімен қаралатын істердің (145-бап) аражігін нақты ашу қажеттілігі анық. Бұл ретте аражігін ашудың нақты өлшемшарты талаптар бойынша сот бұйрығын шығару үшін олардың даусыздығының өлшемшарты болуға тиіс. Өз кезегінде, құқық туралы дау қамтылған істердің өзге де санаттары талап қою ісін жүргізу қағидалары бойынша оңайлатылған (жазбаша) іс жүргізу тәртібімен қаралуға жатады (144-баптың 1-бөлігі).

Сот актілерін жаңадан ашылған немесе жаңа мән-жайлар бойынша қайта қарау жөнінде іс жүргізу

АПК новеллаларының бірі «жаңа мән-жайлар» деген жаңа ұғымды енгізу болып табылады.

Жалпы, сот актілерін жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша қайта қарау жөнінде іс жүргізу азаматтық процестің классикалық институты болып табылатынын атап өту керек, оның шеңберінде жаңадан ашылған және жаңа мән-жайлардың аражігін айыруға тұжырымдамалық тәсілдер нақты әзірленген.

Бұл ретте жаңадан ашылған мән-жайлардың аражігін жаңа мән-жайлардан нақты айыру қажет.

Жаңадан ашылған мән-жайлар – бұл азаматтық істі қарау және шешу кезінде болған заңды фактілер және істі дұрыс шешу үшін олардың маңызы зор.

Жаңа мән-жайлар – бұл істі қарау кезінде болмаған және іс мәні бойынша қаралғаннан кейін туындаған заңды фактілер мен өзге де мән-жайлар [5, 337].

Осыған орай РФ ТПК (2002 ж. 24 шілде) тәжірибесін негізге алуға болады, бұл жерде 37-тараудың 311-бабында осы ұғымдардың аражігі нақты айырылған және оларға сәйкес келетін қайта қарау негіздерінің тізбесі келтіріледі.⁷

АПК-да көзделген жаңадан ашылған немесе жаңа мән-жайлар бойынша сот актілерін қайта қарау жөнінде іс жүргізудің

⁶ Қазақстан Республикасының Азаматтық кодексі. Қазақстан Республикасы Жоғарғы Кеңесінің 1994 ж. 27 желтоқсандағы қаулысымен қолданысқа енгізілді (Электрондық ресурс). Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі;

2015 жылғы 31 қазандағы № 377-V ҚРЗ Қазақстан Республикасының Азаматтық процестік кодексі (Электрондық ресурс). Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

⁷ 24.07.2002 ж. № 95-ФЗ Ресей Федерацияның Төрелік процестік кодексі» (30.12.2015 жылғы редакция) (өзгерістермен және толықтырулармен, 01.01.2016ж. бастап күшіне енді).

тұжырымдамалық кемшіліктері бар.

Мысалы, АПК 455-бабының 1-бөлігінде жаңадан ашылған немесе жаңа мән-жайлар ұғымдарының бірыңғай анықтамасы келтірілген, ол сол ұғымдардың толық ұқсастығын көздейді.

Соныменбірге, әрі қарай нормада жаңадан ашылған (АПК 455-бабының 2-бөлігі) және жаңа (АПК 455-бабының 3-бөлігі) болып табылатын мән-жайлардың түрлі тізбелері келтірілген. Бұл ретте олардың аражігін айыру үшін ешқандай негіздер көзделмеген. Бұдан басқа, бұл тізбелерде негіздердің қайталануы орын алады. Мысалы, «осы шешімді, ұйғарымды немесе қаулыны шығаруға негіз болған сот шешімінің, үкімінің, ұйғарымының немесе қаулысының не өзге де мемлекеттік орган қаулысының күшін жою» (АПК 455-бабының 2-бөлігінің 3) тармақшасы) істі қарау және шешу кезінде преюдициалдық маңызы болған сот актісінің күшін жою (АПК 455-бабының 3-бөлігінің 1) тармақшасы) болып табылады.

Бұдан басқа, АПК әзірлеген кезде жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша қайта қараудың «іс үшін айтарлықтай маңызы бар, арыз берушіге мәлім болмаған және болуы мүмкін емес мән-жайлар» сияқты негіз негізсіз алып тасталды. Бұл негіз жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша қайта қараудың мәнін көрсетеді. Оны алып тастау осы іс жүргізудің мағынасын жоққа шығарып қана қоймай, сондай-ақ іс үшін маңызы айтарлықтай болатын, сот шешімінің мәнін түбінде өзгертуі мүмкін мән-жайлар анықталған кездегі сот актісін қайта қарау құқығын шектейді.

Жаңадан ашылған және жаңа мән-жайлар ұғымдарының аражігін айыру қажет.

Баяндалған дәлелдер негізінде жаңадан ашылған мән-жайлар бойынша істі қайта қарау үшін «іс үшін арыз берушіге белгілі болмаған және белгілі болуы мүмкін емес елеулі мән-жайлар» сияқты классикалық негіз бекіту мақсатқа сай болып табылады. Атап айтқанда, бұл негізбен 455-баптың 2-бөлігін толықтыру қажет. Сондай-ақ ҚР АПК 455-бабы 1-тармағының 3-бөлігінде және ҚР АПК 455-бабы 3-тармағының 2-бөлігінде көзделген негіздердің қайталануын істі қарау және шешу кезінде преюдициалдық маңызы болған сот актісінің күшін жоюды жаңа мән-жайларға жатқызу (ҚР АПК 455-бабы 3-тармағының 2-бөлігі) арқылы алып тастау қажет.

Жоғалған сот ісін жүргізуді немесе атқарушылық іс жүргізуді қалпына келтіру

АПК құрылымының қисыны осалдау сияқты.

Жоғалған сот ісін жүргізуді немесе атқарушылық іс жүргізуді қалпына келтіруді жүргізу 2-бөлім «Бірінші сатыдағы сотта іс жүргізу» шеңберінде кіші бөлімде регламенттеледі, бұл түбінде қате болып табылады.

Жоғалған сот ісін жүргізуді немесе атқарушылық іс жүргізуді қалпына келтіру туралы істер өзінің заңдық белгілері бойынша азаматтық сот ісін жүргізу (талап қою, ерекше талап қою, ерекше, оңайлатылған) түрлерінің ешқайсысына жатқызылмайды. Сот ісін жүргізудің көрсетілген түрлерінің ішінен кез келген істерді қарай отырып, сот оларды мәні бойынша шешеді (нақты субъектілердің құқықтары мен міндеттерін немесе заңдық фактіні белгілейді). Жоғалған сот ісін жүргізуді қалпына келтіру туралы істер бойынша сот құқық туралы дауды шешпейді, арыздарды қарау нәтижелері бойынша болған, бірақ жоғалған сот актілерін немесе шешімдерді орындау туралы актілерді қалпына келтіруге ғана құқылы. Сондықтан өз мәні бойынша олар басқа азаматтық істерге ұқсамайды.

Қазақ КСР Азаматтық процестік кодексінде жоғалған сот ісін жүргізу немесе атқарушылық іс жүргізуді қалпына келтіру жеке қосымшада көзделгенін атап өту керек. Бұл осы іс жүргізудің құқықтық табиғаты бұрынғы заңнамада да бірінші сатыдағы сотта іс жүргізуге ұқсастырылмағанын білдіреді.⁸

Мұнымен жоғалған сот ісін жүргізу немесе атқарушылық іс жүргізуді қалпына келтіру туралы істер өздерінің ерекше сипатына орай, азаматтық сот ісін жүргізудің жеке түрі шеңберінде қаралуға жататын азаматтық істердің дербес санатын құрайды. Бұдан осы істер бойынша іс жүргізу тәртібі 2-бөлімнен «Бірінші сатыдағы сотта іс жүргізу» атты дербес бөлімде қаралу керектігі шығады.

Сот актісін кассациялық тәртіппен қайта қарау кезінде сот арқылы қорғау құқығын шектеу

Сот жүйесін ұйымдастыру тәсілдерін қайта қарау шеңберінде ҚР

АПК-да кассациялық шағымдануға құқықты іске асыруда кейбір шектеулер

⁸ Қазақ КСР Азаматтық іс жүргізу кодексі (Күші жойылған). Қазақ КСР 1963 ж. 28 желтоқсандағы заңымен бекітілді. Күші жойылған – ҚР 1999 жылғы 13 шілдедегі № 412 Заңымен ~Z990412 (Электрондық ресурс). Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

көзделген. Мысалы, ҚР АПК 434-бабы 2-бөлігінің 3) тармақшасына сәйкес талап қою сомасы 2000 АЕК-тен кем болған кезде жеке тұлғалардың және талап қою сомасы 30 000 АЕК-тен кем болған кезде заңды тұлғалардың мүлдіктік мүдделеріне байланысты істер бойынша сот актілері кассациялық тәртіппен қайта қаралуға жатпайды.

Бұл ретте ҚР АПК 434-бабы 2-бөлігінің 3) тармақшасының нормасы әр адамның өз құқықтары мен бостандықтарын сот арқылы қорғау құқығын көздейтін ҚР Конституциясының 13-бабы 2-тармағына тікелей қарама-қайшы екені айқын. Себебі кассациялық шағымдануға құқық та, сот актісін шағымдануға құқық та, тұтастай алғанда, сотта қорғалуға құқық элементі болып табылады, бұл құқықты шектеу ҚР Конституциясының 13-бабы 2-тармағын толық іске асыруға мүмкін еместігіне алып келеді [14].⁹

Оның үстіне, Конституцияның 14-бабы 1-тармағында заң және сот алдында барлығы тең делінген. 14-баптың 2-тармағында тегіне, әлеуметтік, лауазымдық және мүлдіктік жағдайына, жынысына, нәсіліне, ұлтына, тіліне, дінге көзқарасына, нанымына, тұрғылықты жеріне байланысты немесе кез келген өзге жағдаяттар бойынша ешкімді ешқандай кемсітуге болмайды деп көзделген.

Конституцияның 39-бабы 3-тармағына сәйкес 13 және 14-баптарда көзделген құқықтар мен бостандықтарды қандай да бір түрде шектеуге жол берілмейді деп көзделгенін атап өту керек.

Өзге де дәлелдер арасында, Конституцияның 81-бабы Қазақстан Республикасының Жоғарғы Соты азаматтық, қылмыстық, жергілікті және басқа да соттарда қаралатын өзге де істер жөніндегі жоғары сот органы болып табылады деп көздейтінін және бұл бөлікте соттылықты қандай да бір шектеу көзделмейтінін атап өту керек.

Осыған ұқсас шектеу жойылуға тиіс, ал тиісті құқық нормасы ҚР АПК нормаларын Конституцияға сәйкес келтіру және сот

арқылы қорғауға конституциялық құқықтың тиісінше іске асырылуын қамтамасыз ету мақсатында алып тасталған.

АПК-да нысықтауды қажет ететін өзге де кемшіліктер бар.

Бірнеше мысалдар келтірейік.

АПК-ның «Тұлғаның құқықтарын, бостандықтарын мен заңды мүдделерін сотта қорғау» атты 8-бабына талап қою арызын берудің тәртібін айқындайтын жеке нормаларды қосу артық болып табылады. Бұл бап нормалары азаматтық процестің негіз қалаушы негіздерін айқындай отырып, оны ұйымдастыру үшін бағыттаушы маңызына ие және жекешелікті регламенттемеуге тиіс «Азаматтық сот ісін жүргізудің міндеттері мен қағидаттары» атты 2-тарауда көзделген. Оның үстіне, АПК-ның 8-бабы 5, 6-бөліктерінің мазмұны бойынша АПК-ның 152-бабы 1-бөлігінің мазмұнын қайталайды.

«Айғақтар беру міндетінен босату» атты 17-бапта куәгер ретінде жауап алынуға жатпайтын, АПК-ның 80-бабы 3-бөлігінде көзделген адамдар көрсетілмеген.

Бірінші сатыдағы сот актілерінің қатарына АПК-ның 21-бабы 1-бөлігіне сәйкес сот бұйрықтарымен, шешімдерімен, ұйғарымдарымен қатар қаулылар жатқызылған. Бұл нормада айқын қателікке жол берілген, себебі қаулы бірінші сатыдағы сот актісі болып табылмайды. Бұл норманы бұрынғы редакцияға сәйкес келтіру және былайша: «Сот азаматтық істер бойынша сот актілерін шешімдер, ұйғарымдар, қаулылар және бұйрықтар нысанында қабылдайды» деп бекіту орынды болады деп есептейміз.

Қорытынды

Осылайша, заң шығарушы азаматтық процестік заңнаманы жетілдіру бойынша үлкен жұмыс жүргізгенін байқаймыз. Сонымен қатар жаңа АПК-ның құндылығын түсірмей, жекелеген ережелерді жетілдіру бойынша ұсыныстарды әзірлеу мақсатында одан әрі талдау қажеттігін атап өту керек, бұл азаматтық істер бойынша сот төрелігін іске асырудың тәртібін айтарлықтай сапалы жетілдіруге әкеп соғатыны сөзсіз.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН КӨЗДЕР

1. Қазақстан Республикасы Мемлекет басшысының Ұлт жоспары – бес институционалдық реформаны жүзеге асыру жөніндегі 100 нақты қадам.
2. Токарева Е.В. Защита прокурором публичного интереса в гражданском процессе. Заң ғылымд. канд... дисс. СПб., 2015, 215-б.
3. Белоусова Е.А. Понятие публично-правового интереса в арбитражном процессе // Вестник Поволжской академии государственной службы. 2014. №6. 61- 65-б.

⁹ Қазақстан Республикасының Конституциясы. 1995 ж. 30 тамызда республикалық референдумда қабылданды (Электрондық ресурс). Қолжетімділік режимі: «Әділет» Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі.

4. Йеппе Д. Участие прокурора в гражданском процессе. Замечания к новым положениям гражданского процессуального кодекса РФ. Юрист. 2004. № 7. Қолжетімділік режимі: СПбМУ Заң факультеті кітапханасының электрондық каталогы <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1235336> Қолжетімділік күні: 19. 02. 2016.

5. Баймолдина З.Х. Гражданское процессуальное право Республики Казахстан: Екі томда. 2-т. Ерекше бөлімі (16-30-тақырыптар) Оқулық. — Алматы: ҚазГЗА. 2001. — 468-б.

REFERENCES

1. Kazakhstan Respublikasy Memleket basshysynың Ыlt zhospary - demon institutsionaldyk reformany zhyzge Asyr zhenindegi 100 nakty kadam.

2. Tokareva E.V. Zashhita prokurorom publichnogo interesa v grazhdanskom processe. Diss. na soiskanie uchenoj stepeni k.yu.n. SPb., 2015, 215 s.

3. Belousova E.A. Ponyatie publichno-pravovogo interesa v arbitrazhnom processe // Vestnik Povolzhskoy akademii gosudarstvennoj sluzhby. 2014. № 6. S. 61- 65.

4. Jeppe D. Uchastie prokurora v grazhdanskom processe. Zamechaniya k novym polozheniyam grazhdanskogo processualnogo kodeksa RF. Yurist. 2004. № 7. Rezhim dostupa: Elektronnyj katalog biblioteki yuridicheskogo fakulteta SPbGU <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1235336> Data dostupa: 19. 02. 2016.

5. Bajmoldina Z.Kh. Grazhdanskoe processualnoe pravo Respubliki Kazaxstan: V dvux tomax. T. 2. Osobennaya chast (Temy 16-30) Uchebnik. — Almaty: KazGYuA. 2001.- 468 s.

УДК 347(574)

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН В СФЕРЕ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ И ПУБЛИЧНЫХ КОМПАНИЙ

Елеусизова Индира Каржаубаевна

Главный научный сотрудник Отдела гражданского, гражданско-процессуального законодательства и исполнительного производства Института законодательства Республики Казахстан, к.ю.н.; г. Астана, Республика Казахстан; e-mail: indira_e@mail.ru

Тұрлыбек Дана Манарқызы

Старший научный сотрудник Отдела гражданского, гражданско-процессуального законодательства и исполнительного производства Института законодательства Республики Казахстан, магистр юридических наук; г. Астана, Республика Казахстан; e-mail: dana170688@mail.ru

Ключевые слова: государственное предприятие, публичная корпорация, публичные функции, юридическое лицо публичного права, акционерное общество, доля участия государства в экономике, налогообложение.

Аннотация. Анализ законодательства в сфере юридических лиц, их дочерних организаций, субъектов квазигосударственного сектора в Республике Казахстан, а также зарубежного опыта правового регулирования государственных предприятий и публичных компаний, проведенный научными сотрудниками отдела гражданского, гражданско-процессуального законодательства и исполнительного производства ГУ «Институт законодательства Республики Казахстан» в 2016 году показал наличие ряда проблемных вопросов в правовом регулировании указанных юридических лиц и возможность имплементации эффективных норм правовых актов стран ближнего и дальнего зарубежья и совершенствования отечественного законодательства.

Институт юридического лица в гражданском праве в целом был исследован многими учеными-юристами как отечественными, так и зарубежными. К таким можно от-